

Autismikirjo - kun ei osaa ymmärtää

Maaliskuun kuudes päivä vietetään Euroopan puheterapiapäivää, jonka tämän vuotisenä teemana on autismi.

Autistiset oireyhtymät (esim. autistiset piirteet, Aspergerin syndrooma, lapsuusiän autismi) luetaan kaikki nykyään kuuluvaksi saman sateenvarjon alle eli puhutaan autismikirjosta. Erilliset diagnoosinimikkeet ovat jo poistuneet tai poistumassa manuaaleista, joita käytetään diagnoosien asettamisessa. Autismikirjoon kuuluvia henkilöitä yhdistää autismi, mutta erottelee monet muut tekijät. Autismi on synnynnäinen, neurologisen kehityksen erityishäiriö, joka näyttäytyy eriasteisina sosiaalisen toiminnan ja kommunikoinnin vaikeuksina sekä stereotyyppisenä käyttäytymisenä, joita ovat esimerkiksi maneerit tai rituaalit sekä erityismielenkiinnon kohteet.

Miltei kaikilla autismikirjoon kuuluvilla on lisäksi aistihavaintoihin liittyviä haasteita. Yksilöiden toimintakykyyn vaikuttavat näiden pääoireiden painottumisen lisäksi mm. mahdollinen kehitysvamma ja sen aste, tarkkaavuuden säätelyyn liittyvät haasteet sekä kielen kehityksen haasteet. Sukupuolen tiedetään myös vaikuttavan autismin ilmiasuun, tutkimusten mukaan naisten autismi on usein toisenlaista kuin miesten. Naisten autismi jääkin sen vuoksi usein diagnosoimatta tai se diagnosoidaan myöhemmin.

Henkilöitä, joilla on jokin autismikirjoon lukeutuva autismin muoto, on Suomessa noin yksi prosentti väestöstä eli noin 55 000 henkilöä. Monet heistä ovat diagnosoimattomia tai väärillä diagnooseilla, monet taas kokevat etteivät tarvitse diagnoosia selittämään piirteitä, jotka he kokevat osaksi omaa persoonallisuuttaan. Autismin luonnehtiminen ja luokittelu häiriöksi tai vammaksi ei silloin ymmärrettävästikään puhuttele.

Autistisia henkilöitä ei voi oireiden ja lisäoireiden, vahvuuksien ja persoonallisuuden vuoksi käsitellä ryhmänä vaan jokainen autismikirjoon kuuluva on omalla tavallaan autistinen. Autismia on siis oikeastaan juuri niin monenlaista kuin on sitä omaavia henkilöitäkin. Autismi muokkaa henkilön havaintoja, kokemuksia, käyttäytymistä ja oppimista jo heti elämän ensi hetkistä, oikeammin jo kohdusta lähtien. Autistiseksi ei siis tulla, sitä ollaan.

Autismia ei tarvitse eikä sitä voida kuntouttaa tai lääkitä pois. Sen sijaan henkilön toimintakykyä, osallisuutta ja elämänlaatua voidaan kuntoutuksella parantaa paljonkin. Kuntoutuksen on oltava laaja-alaista ja siinä tulee ottaa huomioon autistisen ihmisen ja hänen lähipiirinsä yksilölliset tarpeet ja haasteet sekä erityisesti vahvuudet. Puheterapia, jossa keskiössä on vuorovaikutus- ja kommunikointitaitojen kehittäminen ja tukeminen, on etenkin pienelle lapselle ensiarvoisen tärkeää. Näiden taitojen kehittyttyä on autistisen lapsen mahdollista tuntea kuuluvansa yhteisöön, ymmärtää ja tulla ymmärretyksi.

Autistisen henkilöiden kuntoutuksessa on lähiympäristön tietotaitotason kartuttaminen ensiarvoisen tärkeää, joskus jopa tärkeämpää kuin yksilöllinen kuntoutus. Autismin ja sen vaikutuksen ymmärtäminen henkilön kokemusmaailmaan, käyttäytymiseen ja kommunikointiin on välttämätöntä, jotta autistista henkilöä voitaisiin tukea juuri hänelle sopivalla tavalla hänen omassa arjessaan, hänen omassa elämässään. Taitava lähiympäristö voi yhdessä asiakkaan ja autismia tuntevien asiantuntijoiden kanssa mahdollistaa autismikirjoon kuuluvalla henkilölle juuri hänelle sopiva elämä, sellainen, joka tarjoaa sopivasti sekä haasteita että keinoja niiden voittamiseen.

Pia Lindevall, FM laillistettu puheterapeutti, yliopisto-opettaja

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, psykologian ja logopedian laitos, Turun yliopisto